

Sygn. akt III Ca 949/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2020 r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu III Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Paweł Poręba (sprawozdawca)
-----------------	---------------------------------

po rozpoznaniu w dniu 14 stycznia 2020 r. w Nowym Sączu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w W.

przeciwko A. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Nowym Sączu

z dnia 03 października 2019 r., sygn. akt I C 48/19 upr

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Nowym Sączu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego

(...)

Sygn. akt III Ca 949/19

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

z dnia 14 stycznia 2020 r.

Wyrokiem zaocznym z dnia 3 października 2019 r. (k. 39) Sąd Rejonowy w Nowym Sączu oddalił powództwo (...) sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w W. przeciwko A. M. o zapłatę kwoty 1052,22 zł przyjmując, iż roszczenie dochodzone pozwem jest przedawnione. W ocenie Sądu Rejonowego roszczenie stało się wymagalne w dniu 10 października 2015 r. a trzyletni termin przedawnienia upłynął w dniu 10 października 2018 r. Sąd Rejonowy ocenił, że wobec regulacji wprowadzonej ustawą z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018 poz. 1104) w aktualnym stanie prawnym Sąd zobowiązany jest z urzędu badać czy doszło do przedawnienia roszczenia skierowanego przeciwko konsumentowi. Powołał się też Sąd Rejonowy na zdanie 2 art. 5 ust. 2 ww. ustawy zgodnie, z którym jeżeli przedawnienie, którego bieg terminu rozpoczął się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, nastąpiłoby przy uwzględnieniu dotychczasowego terminu przedawnienia wcześniej, to przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

Zdaniem Sądu Rejonowego okoliczność, że roszczenie jest skierowane przeciwko konsumentowi, a powód jako przedsiębiorca zwlekał z dochodzeniem roszczenia ponad trzy lata od dnia wymagalności, to nie ma uzasadnienia wydłużenie terminu przedawnienia na korzyść powoda kosztem pozwanej.

Wyrok ten zaskarżył apelacją powód (k. 52-54) w całości.

Wniósł o uchylenie wyroku w całości oraz zmianę wyrok przez uwzględnienie powództwa w całości wraz z kosztami postępowania. Domagał się też zasądzenia od pozwanej na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Powód zarzucił:

I. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 § 1 k.c. przez dokonanie oceny materiału dowodowego w sposób dowolny z przekroczeniem zasady swobodnej oceny dowodów, w szczególności przez ustalenie, że roszczenie dochodzone pozwem przedawniło się w dniu 10 października 2018 r. ,podczas gdy zgodnie z nowelizacją kodeksu cywilnego, która obowiązuje od 9 lipca 2018 r. termin przedawnienia przypadł na ostatni dzień roku kalendarzowego, czyli 31 grudnia 2018 r.,
2. art. 230 k.p.c. przez brak uznania faktów przytoczonych przez powoda za przyznane przez pozwaną w sytuacji, gdy pozwana nie wypowiedziała się co do twierdzeń i uznanie za nieudowodnione twierdzeń powoda co do braku przedawnienia roszczenia,
3. art. 339 § 2 k.c. przez przyjęcie, że twierdzenia powoda co do okoliczności faktycznych budzą uzasadnione wątpliwości, w sytuacji, gdy powód wykazał fakt zawarcia umowy i wytoczenie powództwa przed upływem terminu przedawnienia,

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

1. art. 720 § 1 k.c. i 509 § 1 k.c. przez jego niezastosowanie i uznanie, że pozwana nie zawarła z pierwotnym wierzycielem umowy pożyczki, w sytuacji gdy okoliczność ta została wykazana w pozwie podobnie jak przelew wierzytelności,
2. art. 118 k.c. w zw. z art. 123 § 1 k.c. przez błędne zastosowanie i uznanie, że roszczenie przedawniło się, podczas gdy termin przedawnienia upłynął z dniem 31 grudnia 2018 r. a pozew został złożony w dniu 28 grudnia 2018 r.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda okazała się zasadna.

Jej uwzględnienie prowadzi zaś do uchylenia zaskarżonego wyroku z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Należy podkreślić na wstępie, iż Sąd Okręgowy rozpoznający apelację jako sąd odwoławczy nie prowadził postępowania dowodowego, a sprawa rozpoznana była w postępowaniu uproszczonym, dlatego do niniejszego uzasadnienia zastosowanie znajduje art. 505¹³ § 2 k.p.c. Stosownie zatem do art. 505¹³ § 2 k.p.c., jeżeli sąd II instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

W sprawie nie zaszły uchybienia skutkujące nieważnością postępowania, a których wystąpienie sąd odwoławczy ma obowiązek brać pod uwagę z urzędu stosownie do art. 378 § 1 k.p.c.

Zasadny jest podniesiony w apelacji powoda zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 118 k.c. w zw. z art. 123 § 1 k.c. przez błędne zastosowanie i uznanie, że roszczenie przedawniło si, podczas gdy termin przedawnienia upłynął z dniem 31 grudnia 2018 r.

Apelację można oprzeć na zarzutach naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe jego zastosowanie.

Naruszenie prawa materialnego przez jego błędną wykładnię polega na wadliwym określeniu treści norm prawnych wynikających z przepisów prawa materialnego, natomiast naruszenie prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie może mieć postać błędnej subsumcji. Wadliwa subsumcja wyraża się w niezgodności między ustalonym stanem faktycznym a hipotezą zastosowanej normy prawnej, na błędnym przyjęciu czy zaprzeczeniu związku zachodzącego między faktem ustalonym w procesie a normą prawną (tak: wyrok SN z dnia 8 października 2002 r., IV CKN 1304/00, publ. LEX nr 78365; wyrok SN z dnia 2 kwietnia 2003 r., I CKN 160/01, publ. LEX nr 78813).

Zgodnie z dyspozycją art. 117 § 1 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu. W myśl art. 117 § 2 k.c. po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne.

Cel i funkcja instytucji przedawnienia w kodeksie cywilnym sprowadzają się do usunięcia stanu niepewności prawnej w sytuacji, gdy uprawniony przez bardzo długi czas nie wykonuje swoich praw podmiotowych i nie realizuje przysługujących mu roszczeń (tak: wyrok SN z dnia 12 lutego 1991 roku III CRN 500/90, publ. OSNC 1992, nr 7-8, poz. 137).

Materialnoprawnym skutkiem przedawnienia, w sytuacji gdy termin przedawnienia już upłynął, jest bowiem możliwość odmowy spełnienia świadczenia przez dłużnika.

Przedawnione roszczenie nie wygasa, lecz przekształca się w tzw. zobowiązanie naturalne, co oznacza pozbawienie tego roszczenia ochrony sądowej. Skutek ten następuje z chwilą skutecznego (następującego po upływie terminu przedawnienia) podniesienia zarzutu przedawnienia, nie zaś z upływem samego terminu przedawnienia.

Procesowym następstwem przedawnienia jest oddalenie przez organ orzekający (Sąd) powództwa.

Należy jednocześnie zaznaczyć, iż do wejścia w życie ustawy nowelizującej Kodeks cywilny (ustawa z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 55, poz. 321) do dnia 9 lipca 2018 roku (do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. 2018, poz. 1104), Sąd badał zarzut przedawnienia tylko wówczas, jeżeli został zgłoszony przez stronę.

Od dnia 9 lipca 2018 roku wszedł w życie przepis art. 117 § 2¹ k.c., zgodnie z którym, po upływie terminu przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi, a ponadto zgodnie z przepisem art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018, poz. 1104), roszczenia przedawnione przysługujące przeciwko konsumentowi, co do których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy nie podniesiono zarzutu przedawnienia, podlegają z tym dniem skutkom przedawnienia określonym w ustawie zmienianej (to jest Kodeksie cywilnym), w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą (to jest w znowelizowanym brzmieniu).

Powyższe oznacza konieczność brania przez Sąd pod uwagę z urzędu przedawnienia roszczenia przy orzekaniu od dnia 9 lipca 2018 roku, także w sprawach wszczętych przed tym dniem, a dotyczących roszczeń przysługujących przeciwko konsumentom.

Zgodnie z art. 118 k.c. jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat sześć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej trzy

lata. Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata.

W myśl art. 120 § 1 k.c. bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 grudnia 2014 r. III CSK 36/14, (publ. OSNC 2016/1/5), ogólną regułą obowiązującą w zakresie przedawnienia roszczeń jest zasada, że początek biegu przedawnienia jest niezależny od świadomości wierzyciela, co do przysługującego mu roszczenia. W tym zakresie rozstrzyga zatem tylko obiektywnie ustalony najwcześniejszy możliwy termin wezwania dłużnika przez wierzyciela do wykonania zobowiązania. W orzecznictwie wskazuje się ponadto, że przepisy o przedawnieniu mają charakter stabilizujący stosunki prawne i gwarantują ich pewność. Ponieważ mają przy tym charakter norm bezwzględnie obowiązujących (ius cogens), przeto ich wykładnia powinna zmierzać do eliminowania czynnika subiektywnego oraz do skracania, a nie wydłużania czasu w wypadkach wątpliwych. Wierzyciel - samodzielnie i swobodnie decydując o wezwaniu dłużnika do spełnienia świadczenia - mógłby wydłużyć okres przedawnienia. Aby temu zapobiec, ustawodawca zdecydował się na swoiste „wymuszenie” rozpoczęcia biegu przedawnienia, termin przedawnienia każe bowiem liczyć od momentu, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika w najwcześniejszym możliwym terminie (por. m.in. wyrok SA w Białymstoku z dnia 12 marca 2014 roku, I ACa 814/13, L.; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 8 marca 2012 roku, I ACa 154/12, L.).

Zgodnie z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Stąd pozwana jako strona umowy pożyczki z dnia 13 lipca 2015 r. (k. 5) jawi się jako konsument.

Nie ulega wątpliwości, że przedmiotowe roszczenie względem konsumenta z umowy kredytu udzielonego przez pierwotnego wierzyciela podlega ogólnemu trzyletniemu terminowi przedawnienia, gdyż jest to czynność prawna dokonana w ramach prowadzonej przez ten podmiot działalności gospodarczej.

W niniejszej sprawie zachodzą pełne podstawy do przyjęcia braku upływu terminu przedawnienia takiego roszczenia przed złożeniem powództwa.

Jak bowiem wynika z daty stempla pocztowego (k. 22) pozew nadano w dniu 28 grudnia 2018 r. , czyli przed upływem terminu przedawnienia (31 grudnia 2018 r.) w rozumieniu art. 118 k.c.

Przepis art. 5 ust. 2 cytowanej wyżej ustawy w nowelizacyjnej w okolicznościach sprawy w ogóle nie znajduje zastosowania.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie „istoty sprawy” odnosi się do jej aspektu materialnego, a nierozpoznanie istoty zachodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, a więc gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 18 czerwca 2013 roku, I ACa 306/2013, publ. LexPolonica nr 6960459; wyrok SN z dnia 24 maja 2012 roku, V CSK 260/2011, publ. LexPolonica nr 4934975; wyrok SN z dnia 24 marca 2004 roku, I CK 505/2003, publ. LexPolonica nr 2025461).

O sytuacji takiej można mówić, jeżeli np. sąd nie wniknął w całokształt okoliczności sprawy, ponieważ pozostając w mylnym przekonaniu ograniczył się do zbadania jedynie jednej okoliczności, w związku z czym przedwcześnie oddalił powództwo albo jeżeli zaniechał zbadania merytorycznych zarzutów pozwanego.

Nierozpoznanie istoty sprawy obejmuje zatem sytuacje, gdy sąd nie orzekł o istocie sprawy z tej przyczyny, że nietrafnie przyjął brak legitymacji czynnej lub biernej, zarzuty przedwczesności powództwa, przedawnienia lub prekluzji dochodzonego roszczenia.

W wyroku z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10 Sąd Najwyższy przyjął, że pojęcie " istoty sprawy", o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialnoprawnego, ma zatem miejsce, gdy sąd nie zbadał materialnoprawnej podstawy dochodzonych roszczeń, jak też skierowanych przeciwko nim zarzutów merytorycznych, tj. nie odniósł się do tego co jest przedmiotem sprawy uznając, że nie jest to konieczne.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07 (OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że do nierozpoznania istoty sprawy nie dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie opiera się na przesłance procesowej lub materialnoprawnej unicestwiającej, lecz wynika z merytorycznej oceny zasadności powództwa w świetle przepisów prawa materialnego.

Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym apelację poglądy ten podziela.

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi również w sytuacji, w której sąd pierwszej instancji dokonał oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i w związku z tym w sprawie zachodzi potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych.

Skorzystanie w takim wypadku z możliwości uzupełnienia postępowania dowodowego przez sąd drugiej instancji godziłoby w zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, zagwarantowana# w art. 176 Konstytucji RP (tak: wyroki SN: z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, nie publ., z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, nie publ., z dnia 20 lipca 2006 r., V CSK 140/06, nie publ., z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09, nie publ., z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, nie publ. i z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11, nie publ. oraz postanowienia z dnia 13 listopada 2014 r., V CZ 73/14, nie publ., z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 119/14, nie publ., z dnia 26 marca 2015 r., V CZ 7/15, nie publ., z dnia 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15, nie publ. i z dnia 26 czerwca 2015 r., I CZ 60/15, nie publ.).

Zarzut przedawnienia został przez Sąd Rejonowy oceniany błędnie.

Po myśli bowiem art. 118 k.c. przedawnienie, którego bieg rozpoczął się w dniu 10 października 2015 r. nie mogło upłynąć przed 31 grudnia 2018 r..

Pozew w niniejszej sprawie nadano zaś w dniu 28 grudnia 2018 r. czyli przed upływem terminu przedawnienia.

Należało w tych okolicznościach ocenić skutki umowy pożyczki (k. 5) oraz czy w świetle twierdzeń pozwu doszło do skutecznego przelewu wierzytelności.

Podstawowym skutkiem przelewu wierzytelności jest zaś sukcesyjne wstąpienie cesjonariusza w miejsce cedenta. Na mocy umowy przelewu przechodzi więc na cesjonariusza ogół uprawnień przysługujących dotychczasowemu wierzycielowi wraz z wszelkimi prawami ubocznymi, które są związane z wierzytelnością główną (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2002 r., sygn. akt V CKN 1542/00, publ. LEX nr 1163594). Natomiast dotychczasowy wierzyciel zostaje wyłączony ze stosunku zobowiązaniowego, jaki wiązał go z dłużnikiem. Zaakcentować należy, że stosunek zobowiązaniowy nie ulega zmianie. Zmienia się jedynie osoba uczestnicząca w nim po stronie wierzyciela, czyli osoba uprawniona do żądania spełnienia świadczenia (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2001 r., sygn. akt I CKN 379/00, publ. LEX nr 52661).

Uprawnienie powoda do dochodzenia wierzytelności od pozwanej ma zatem źródło pierwotnej umowie pożyczki z dnia 13 lipca 2015 r. (k. 5-8) i ma opierać się na umowie cesji.

Te okoliczności nie zostały poprzez Sad Rejonowy w ogóle zbadane.

Dopiero po dokonaniu takich ustaleń oraz po przeprowadzeniu dowodów zawnioskowanych przez strony możliwym stałoby się wyrokowanie w takiej sprawie.

To samo dotyczy rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Skoro niewyjaśnienie istoty sprawy oznacza brak urzeczywistnienia normy prawa materialnego w stanie faktycznym sprawy, to nie ulega wątpliwości i to, że to nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 oznacza niewyjaśnienie i pozostawienie poza oceną sądu (sferą jego rozważań) okoliczności faktycznych, stanowiących przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będącej podstawą roszczenia (tak: wyrok SN z dnia 11 marca 1998 r., III CKN 411/97, publ. LEX nr 1228369). Jak trafnie podkreślił Sąd Najwyższy w przywołanym orzeczeniu, dla sądu drugiej instancji każdorazowo koniecznym jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy sąd pierwszej instancji wyjaśnił okoliczności faktyczne niezbędne do zajęcia stanowiska odnośnie tego, czy istniały przewidziane w podstawie prawa materialnego przesłanki zaskarżonego rozstrzygnięcia. Innymi słowy, nierozpoznanie istoty spraw następuje w sytuacji dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i konieczności czynienia przez sąd odwoławczy po raz pierwszy ustaleń faktycznych (tak: postanowienie SN z dnia 20 lutego 2015r., V CZ 119/14, publ. LEX nr 1661943).

Z uwagi na taki zakres uchybień, które świadczą o nierozpoznaniu istoty sprawy przez Sąd Rejonowy i uniemożliwiają dokonanie ostatecznej oceny pozwu zachodzi także potrzeba przeprowadzenia w całości na nowo postępowania dowodowego.

Zaskarżony wyrok w pkt. I podlega zatem uchyleniu a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania, o czym na zasadzie art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy rzekł jak w pkt. 1 sentencji.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy uwzględni powyższe uwagi i podejmie czynności dowodowe zmierzające do ustalenia istotnych okoliczności.

Sąd Rejonowy ustali szczegółowo warunki umowy pożyczki oraz czy pozwana ją spłaciła, jak też czy doszło do skutecznego przelewu wierzytelności.

Wreszcie Sąd Rejonowy orzeknie co do istoty sprawy i rozstrzygnie o kosztach procesu stosownie do reguł wynikających z art. 98 k.p.c. i następne.

(...)